

Tkalka od prestolnice do prestolnice

Intervju z Andrejem Žižkom in Dušanko Lužar Šajt

Abstract

Tkalka from Capital to Capital

Interview with Andrej Žižek and Dušanka Lužar Šajt

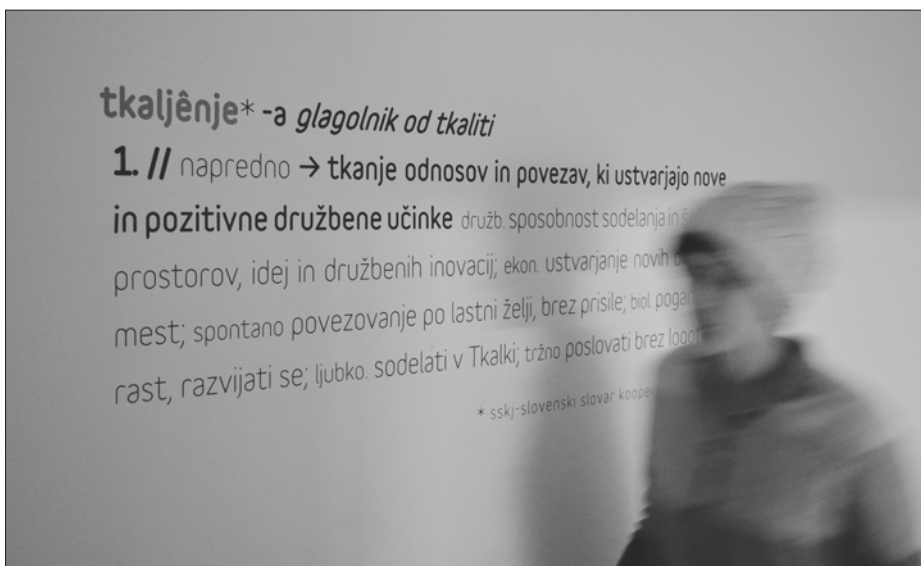
In 2014, a community called Tkalka was formed in Maribor. Its name is derived from the address Tkalski prehod 4, and it consists of a large number of organizations that are cohabiting in an abandoned galenic laboratory in the center of Maribor. In 2016, Tkalka transformed from a network of informally connected organizations into a development cooperative, and it has since become the most significant Slovenian actor in the field of cooperatives and social entrepreneurship. We uncover its story in a discussion with two of its protagonists.

Keywords: cooperatives, social entrepreneurship, coworking, Weaver, Maribor

Povzetek

V letu 2014 se je v Mariboru vzpostavila skupnost Tkalka, poimenovana po naslovu, kjer prebiva, v Tkalskem prehodu 4. Gre za večjo skupino organizacij, ki sobivajo v zapuščenem galenskem laboratoriju v središču Maribora. Iz neformalno povezanih organizacij se je leta 2016 vzpostavila kot razvojna zadruga Tkalka, ki je postala glavni akter na področju zadružništva in socialnega podjetništva v Sloveniji. V pogovoru z akterjema te zadruga raziščemo njeno zgodbo.

Ključne besede: zadružništvo, socialno podjetništvo, prostor sodelanja, Tkalka, Maribor

Tkalka. Foto: Andreja Kuhar.

Leta 2014 je v Mariboru v opuščnem galenskem laboratoriju nastala skupnost družbenih inovatorjev, zadružnikov, socialnih podjetnikov, sodobnih fabrikatorjev¹ in razvijalcev novih družbenih praks, ki je po naslovu, Tkalski prehod, dobila ime Tkalka. Nastala je od spodaj navzgor, samoniklo. Ob pravem času so se na pravem mestu znašle organizacije, ki so zmogle zastaviti sodelovalno pot. Z oživitvijo takrat že šest let zapuščene industrijske zgradbe je nastal 2500 kvadratnih metrov velik skupnostni razvojni center, ki združuje in povezuje akterje na področju zadružništva in družbenih inovacij.

V njej se zdaj tkejo skupnostne, podjetniške in razvojne zgodbe s poudarkom na družbenem inoviranju, zadružništvu, socialnem podjetništvu, trajnostnem turizmu, sodobnem fabriciranju, odprtokodnih načelih ter novih družbenih in razvojnih praksah. Deluje kot podporna organizacija za razvoj socialne ekonomije, ki v Sloveniji pomeni en odstotek, v EU pa v povprečju sedem odstotkov gospodarstva. Proslavila se je kot najboljši »prostor sodelanja« (*coworking space*) v Sloveniji leta 2015, za kar je prejela priznanje agencije Spirit, prav tako pa je v istem letu od Štajerske gospodarske zbornice prejela diplomu za »družbene inovacije«. V zgradbi se je na višku sočasno tkalilo kar 60 organizacij in skupaj več kot 160 posameznikov. V Tkalki so zrasle številne ideje, iz katerih so nastale samostojne in uspešne ekonomske prakse.

Prav tako pa so organizacije v Tkalki prerasle neformalno mrežo in se v letu

¹ Razvijalcev 3D tiskalnikov (op. ur.).

2016 tudi formalno združile v razvojni zadrugi Tkalka, da bi dosegle še boljše sinergijske učinke in tudi formalno vključile v upravljanje vse sodelujoče. Pogovarjali smo se s predsednikom zadruga Tkalka, Andrejem Žižkom, ter Dušanko Lužar Šajt, direktorico Fundacije Prizma in članico upravnega odbora zadruga Tkalka.

M: Zakaj ravno vi, zakaj ravno v Mariboru?

A: Maribor je bil ta nesrečna Evropska prestolnica kulture 2012 in to je bil tudi razlog, da so določeni ljudje, ki jih je zanimalo združništvo, prišli delat v Maribor. Pred gospodarsko krizo in na začetku gospodarske krize leta 2008 je bil Maribor še gospodarsko aktiven in je kazalo, da bo lahko mladim ponudil marsikaj. Pozneje je vse skupaj kolapsiralo. Mislim, da je šlo pri nastanku Tkalke predvsem za splet okoliščin: določeni ljudje so se pojavili na določenem kraju; tudi če nas osebno ne bi bilo, bi se verjetno kaj razvilo, ne nazadnje se marsikaj tudi je. Tkalka ni edina zgodba v Mariboru; treba je prepoznati tudi druge zgodbe, ki se ukvarjajo z zelo zanimivimi stvarmi in jih ni malo.

M: Kaj je sploh Tkalka? Kakšen je njen koncept?

A: Tkalka je zgodba, ki ima več različnih plati. Gre tudi za to, kako so ljudje prihajali v to zgodbo. Tkalka ni le projekt ali stavba ali organizacija, ki bi imela čisto enoznačno funkcijo sama po sebi. Na začetku je Tkalka nastala kot neka razvojna nit, in sicer iz Centra alternativne in avtonomne produkcije (CAAP), organizacij, ki so takrat delovale na Valvasorjevi ulici in na drugih lokacijah, se preselile v središče mesta in se z MOM dogovorile za brezplačni najem stavbe v Tkalskem prehodu, in tako je tudi nastalo ime Tkalka. Žensko obliko imena je dobila, ker so to zgodbo večinoma pisale ženske. In dejansko so se potem v to stavbo naselile številne vsebine, ki so izhajale iz neke družbenocivilne sfere, nekaj pobud, nekaj razvojnih organizacij. To bi bil nekakšen grob opis tega, kaj Tkalka je.

D: Najprej je vse skupaj potekalo res zelo spontano, skupaj smo se našli ljudje in organizacije s podobnimi potrebami in programi. Ko smo se leta 2014 naselili v to zgradbo, niti nismo razmišljali o tem, da bi sobivanje tudi formalno uredili, potem pa smo zaradi potreb po sodelovanju začeli iskati neki mrežni model sodelovanja in po dveh letih delovanja v letu 2016 dejansko ustanovili razvojno zadrugo Tkalka. To smo naredili tudi zato, da bi skupnostno upravljali program in gradili podporno okolje na področju družbenega inoviranja in socialne ekonomije ter tako izkoristili prednosti in kompetence vsakega od članov – da ne delamo vsak posebej, ampak imamo skupno, krovno institucijo, ki upravlja z zgradbo, vzdržuje mrežo sodelujočih in jo širi. Tkalka je prostor socialne ekonomije, prostor znanja, prostor za spodbujanje podpornega okolja in povezovanja različnih organizacij. Povezovanje z lokalnimi skupnostmi, predvsem z MOM, pa nam sicer ni uspelo, bi bilo pa pomembno.

M: Rekli ste, da je Tkalka nastala organsko, od spodaj navzgor. Kakšen je bil ta proces?

D: Sama prihajam iz Fundacije Prizma, ki si že ves čas prizadeva povezovati deležnike v mestu in regiji, od lokalnih skupnosti, razvojnih organizacij, predstavnikov gospodarstva, do nevladnih organizacij do predstavnikov nacionalnih institucij. Bili smo del zelo zanimive povezave lokalnih skupnosti, Konzorcija za razvojne naloge Podravja. Konzorcij so sestavljale lokalne skupnosti Zgornjega Podravja in nekateri drugi deležniki, kot so Štajerska gospodarska zbornica, Zavod RS za zaposlovanje, Zveza svobodnih sindikatov Slovenije, OO Podravja in Koroške. Predvsem lokalne skupnosti kot članice tega Konzorcija pa so združevale sredstva, s katerimi so sofinancirali pomembne projekte s področja razvoja človeških virov, socialnega podjetništva, zaposlovanja, tudi podjetništva. To je bil dober model, ki je deloval vse do leta 2014. Zamrl pa je tudi zato, ker občina Maribor vanj ni želela več vlagati sredstev za sofinanciranje naših programov. Predvsem v letih 2012 in 2013 smo se čisto po naključju začeli na dogodkih in pri projektih s področja zadružništva in alternativnih oblik socialne ekonomije srečevati s CAAP. Začeli smo skupaj razmišljati, kako bi povezali podporno okolje za vzpostavitev socialne ekonomije. Predsednica CAAP je vedela za to stavbo v Tkalskem prehodu, mi pa smo bili takrat podnajemniki v zgradbi Mariborske razvojne agencije (MRA), kjer smo plačevali kar visoko najemnino, prav tako pa smo iskali neko skupno zgodbo. Našli smo se na podlagi potreb in interesov vsake od organizacij. Na začetku je bila ideja, da bi se združilo še več organizacij, tudi nekateri programi, ki jih je ali jih še izvaja MRA, Tovarna podjetmov, Zavod PIP in drugi, vendar nas je nazadnje ostalo malo manj; kljub vsemu smo se v takrat uničeno in pravzaprav neuporabno zgradbo vselili ter jo z lastnimi sredstvi in številnimi prostovoljskimi urami obnovili. Tako je nastala skupnost, ki je temeljila na sobivanju in povezovanju kompatibilnih vsebin na isti lokaciji. Kot je bilo že rečeno, se je pozneje tudi formalno združila v razvojno zadrugo Tkalka.

M: Ne gre torej le za stavbo, ampak za njeno vsebino, ki temelji na konceptu medsebojnega sodelovanja njenih uporabnikov.

A: Organizacije, ki delujejo v Tkalki, se ukvarjajo z različnimi stvarmi, vendar se srečujejo s podobnimi problemi. Gre tudi za poskus širitve družbenega učinka teh organizacij na podlagi skupne platforme, ki naj bi povezovala organizacije, delujoče v tej res velikanski stavbi, v kateri je delovalo tudi 60 organizacij hkrati, kar je skoraj nepredstavljliva številka. Prepričan sem, da nihče od nas ne bi znal v nobenem trenutku na pamet naštetih vseh teh 60 organizacij. Zadruga Tkalka je tako bila povezovalna platforma za vse te ljudi, hkrati pa je imela tudi praktične cilje, kot so upravljanje stavbe, stiki z javnostjo, prirejanje skupnih dogodkov, promocija in določena podpora.

M: Kako poteka interna dinamika Tkalka?

A: Zadruga Tkalka zdaj povezuje organizacije, ki so imele prostore v Tkalki, pa tudi nekatere druge podporne organizacije; je članska organizacija, kar je tudi definicija zadruga. Ustanovile so jo tri največje organizacije, ki so delovale v zgradbi, tj. Center alternativne in avtonomne produkcije (CAAP), Fundacija Prizma in Zavod CITILAB, ki imajo status polnopravnih članic in nekako še danes upravljajo to zgradbo. Preostale organizacije so člani uporabniki zadruga Tkalka: imajo drugačne pravice in manj dolžnosti do zadruga.

D: Ob ustanovitvi smo strukturo zastavili zelo idealistično. Imamo več tipov članstva, polnopravni člani, člani uporabniki, člani vlagatelji in častni člani. Imenovan je bil programski svet, ki je sestavljen iz treh predstavnikov ustanovnih organizacij in petih predstavnikov uporabnikov, ki jih tudi izvolijo uporabniki. Tako smo si zamislili soupravljanje s programom in vsebino na način, ki bi maksimiziral koristi za uporabnike. To telo je bilo precej aktivno v letu 2016, žal pa ni bilo posebej aktivno v letu 2017, predvsem zato, ker MOM ni dala soglasij za uporabo prostorov novim interesentom. Ker model sodelanja predvideva rotacijo uporabnikov, novi pa zaradi ravnanja MOM niso mogli prihajati, je to povzročilo velik upad števila uporabnikov Tkalka. Prizadevali si bomo za preoblikovanje Tkalka v regijski mrežni ekosistem za podporo družbenemu inoviranju in socialni ekonomiji. Obstoječi model bomo seveda morali prevetrili in prilagoditi, da bo ustrezal cilju vzpostavitve omenjenega regijskega ekosistema.

M: Kaj pa delovanje razvojne zadruga Tkalka, torej formalnega kolektiva, ki nastane leta 2016?

A: To je zelo dinamična zgodba. Formalno je zgrajena kot zadruga, vsebine pa dejansko izhajajo iz njenih podpornih članov ter so pomembne za delovanje mesta in za njegov razvoj. Tako je zadruga Tkalka zelo kmalu postala podpora organizacija za razvoj socialnega podjetništva. Hkrati pa se ukvarja tudi z združništvom prek združenja CAAP, pa s tehnološkimi inovacijami prek Zavoda CITILAB, z razvojem kadrov prek Fundacije Prizma ter z drugimi področji, ki izhajajo iz dejavnosti članic zadruga.

M: Kot člane zadruga ste vključili tudi posameznike, ki uporabljajo vaš prostor sodelanja.

A: Tkalka je zelo hitro postala relativno uspešna, predvsem skozi projekt vzpostavitve prostora sodelanja, za kar je leta 2015 prejela nagrado za najboljši tak prostor v Sloveniji. Takrat je bila to platforma za razvoj vsebin v Tkalki. Pozneje, ko so nastali zapleti glede uporabe zgradbe, se je uporaba prostora sodelanja čedalje bolj zmanjševala. Obstaja sicer še vedno, vendar v veliko manjšem obsegu kot nekoč.

MARIBOR - PO POTEH MOČI SKUPNOSTI

- △ **KREATIVNE PRAKSE, PROSTORI KULTURE IN IZOBRAŽEVANJE**
  - Društvo BIRKA | Gosposka ulica 28 • facebook.com/studiobirka
  - Društvo HIŠAL, so.p | Orožnova ulica 7 • društvo-hisa.si
    - Živa dvorišča
      - Slovenska ulica 13 • ziva-dvorisca.si
      - Gosposka ulica 13
      - Gosposka ulica 28
      - Ulica kneza Koclja 6
      - Poštna ulica 1
  - Društvo Portret, so.p. | Vetrinjska ulica 16 • društvo-portret.si
  - Društvo za podporo radiu Mars, so.p. | Tkalski prehod 4 • radiomars.si
  - GT 22 Ustanova Fundacija Sonda | Glavni trg 22 • gt22.si
  - KKP Kooperativa Peron, z.o.o., so.p.
    - Salon uporabnih umetnosti | Glavni trg 1 • facebook.com/SALON.maribor
    - Wetrinjski, art klub in café | Vetrinjska ulica 30 • facebook.com/WETRINJSKY
  - Mladinski informacijsko-svetovalni center INFOPEKA | Ob železnici 8 • infopeka.org
  - OZ TRGOKOOPERANT, z.o.o., so.p. | Titova cesta 44 • trgo.si
  - Združenje EPEKA, so.p. | Koroška cesta 8 • epeka.si
- **PODPORNO OKOLJE ZA SOCIALNO IN SOLIDARNOSTNO EKONOMIJO**
  - Fundacija za izboljšanje zaposlitvenih možnosti PRIZMA, ustanova | Tkalski prehod 4 • fundacija-prizma.si
  - TKALKA, razvojna zadruga, z.b.o., so.p. | Tkalski prehod 4 • tkalka.si
  - Združenje CAAP, so.p. | Tkalski prehod 4 • caap.si
  - Združenje Socialna ekonomija Slovenije, so.p. | Gorkega ulica 34 • socialnaekonomija.si
- **PRAKSE PODPORE TRAJNOSTNE MOBILNOSTI**
  - Mariborska kolesarska mreža: Center mobilnosti Maribor | Partizanska cesta 21 • mobilnost.si
  - Zadruga Bikelab, z.o.o., so.p. | Gosposka ulica 11 • bikelab.si
  - Zavod Zadihaj, Maribor, so.p. | Dvořakova ulica 14 • zadihaj.org
- ▲ **PRAKSE PONOVNE UPORABE IN RECIKLAŽE**
  - Društvo Aktiviraj se, so.p.
    - Smetka, alternativna veleblagovnica | Gosposka ulica 29 • smetka.si
    - Ropotarnica, središče ponovne uporabe | Partizanska cesta 21 • ropotarnica.org
    - RecyclingLab | Partizanska cesta 21 • ropotarnica.org
- ▽ **PRAKSE SAMOOSKRBE, OHRANJANJA OKOLJA IN TRADICIONALNIH PRAKS**
  - Društvo PUPILLAM, so.p. | Ulica heroja Šercerja • pupillam.org
  - Inštitut Zelena direktiva, Maribor, so.p. | Tkalski prehod 4 • zelena-direktiva.org
  - Permakulturni inštitut Maribor | Dalmatinova ulica 16 | permakulturni-institut.si in zabojcekdzdravja.si
  - Pivarna, štacuna dobrih zvarokof | Glavni trg 7 • pivarna.si
  - Zadruga Dobrina, z.o.o. • zadruga-dobrina.si
    - Trgovina Dobrina | Tkalski prehod 4
    - Razdeljevanje zabojčkov | Gorkega ulica 34
- **PRAKSE SOCIALNEGA VARSTVA IN SOCIALNE INTEGRACIJE**
  - Društvo TOTI DCA, Maribor, so.p. | Gorkega ulica 34 • facebook.com/Društvo-TOTI-DCA-Maribor-sop
  - Združenje Frekvenca, so.p. | Tkalski prehod 4 • facebook.com/zdruzenje.frekvenca
- **PRAKSE TURIZMA IN GOSTINSTVA, TRGOVINE LOKALNIH PROIZVAJALCEV**
  - Društvo HIŠAL, so.p.
    - Rajzefiber biro | Gosposka ulica 11 • rajzefiber.si
  - Kooperativa DAME, z.o.o., so.p. | Ljubljanska ulica 4 • kooperativa-dame.si
  - Kooperativa hotelirjev, z.o.o. | Ulica heroja Zidanška 18 • maribor-hotel.si
  - Lutkovno gledališče Maribor | Vojašniški trg 2a
    - Kooperativa DAME, z.o.o., so.p. • kooperativa-dame.si
    - Kooperativa Peron, z.o.o., so.p. • facebook.com/SALON.maribor
  - Romsko društvo Romani kafenava dobrota, so.p. | Gorkega ulica 34 • romani-kafenava.si
  - Vino Piramida Maribor, z.o.o. | Vrh hriba Piramida | facebook.com/Piramida-918461804841346
  - Zadruga ARTmijemAR, z.o.o., so.p. | Gosposka ulica 7 • artmijemar.si
  - Zadruga Živo mesto, z.o.o. | Gosposka ulica 11 • rajzefiber.si
- ▼ **TEHNOLOŠKO INOVIRANJE**
  - EKTIC Maribor, so.p. | Glavni trg 20 • ektic.si
  - Inštitut IRNAS Rače | Valvasorjeva ulica 42 • irnas.eu
  - Zavod CITILAB Maribor, so.p., delavnica KreatorLab | Tkalski prehod 4 • kreatorlab.si
- **URBANI EKO VRTOVI**
  - Urbani eko vrt Borova vas | Krajnceva ulica 2 • ekovrt.si
  - Urbani eko vrt Nova vas | Mencingerjeva ulica • ekovrt.si
  - Zelišni mestni vrt | Ribiška ulica • ropotarnica.org
- ☒ **ODPRTI JAVNI PROSTORI ZA RAZPRAVO V OBLIKI SAMOORGANIZIRANIH ČETRTNIH (SČS) IN KRAJEVNIH SKUPNOSTI (SKS) • www.imz-maribor.org**
  - SČS Center in Ivan Čankar-ZPM | Razlagova ulica 16
  - SČS Koroška vrata-MČ Koroška vrata | Vrbanska cesta 10
  - SČS Magdalena-MISC Infopeka | Ob železnici 8
  - SČS Nova vas-MČ Nova vas | Radvanjska cesta 65
  - SČS Pobrežje-MČ Pobrežje | Kosovelova ulica 11
  - SČS Radvanje-MČ Radvanje | Lackova cesta 43
  - SČS Studenci-MČ Studenci | Erjavčeva ulica 43
  - SČS Tabor-MČ Tabor | Metelkova ulica 63
  - SKS Kamnica-Kulturni dom Kamnica | Vrbanska cesta 97
  - SKS Pekre-Dom kulture Pekre | Bezjakova ulica 4

Zemljevid praks solidarnostne ekonomije starega mestnega jedra z okolico

M: Razlog je na strani Mestne občine Maribor?

D: Občina je po določenem času zavzela stališče, da je naše podpisovanje pogodb s posamezniki, ki prostor uporabljajo za sodelanje, nekakšno pododdajanje prostorov. Ni sprejela razlage, da ljudje tu delujejo vključeni v program prostora sodelanja in da so del širšega projekta, ne pa podnajemniki.

M: Kaj pa menite o zakonodaji s področja socialnega podjetništva in vlogi organov lokalne samouprave pri podpori razvoju tega področja?

A: Tu je vrsta zanimivih anekdot, ki ilustrirajo, kako oblastniki sploh razumejo koncept socialnega podjetništva. Župan je na primer v nekem intervjuju izjavil, da bo težav z brezposelnimi v Mariboru veliko manj, ker deluje Tkalka, torej je očitno menil, da bomo skrbeli za brezposelne, ki jih je bilo v tistem času res ogromno. Pozneje se je v zgradbo vselilo tudi Humanitarno društvo Žvižgač, tako da so ljudje v Tkalko prihajali med drugim prevzemati tudi pakete s pomočjo. Tudi to so na občini razumeli kot primer socialnega podjetništva. Šlo je za intelektualno razvojno pot mestne uprave, ki jo je bilo treba prehoditi, preden je trenutni direktor mestne uprave končno izjavil, da je on prepričan, da je socialno podjetništvo pomembno. Če je Maribor letos Evropska prestolnica socialne ekonomije, je to posledica petih let dela, skozi katero smo sploh ozavestili ljudi o konceptu, promovirali vsebino in obstoj tega ekonomskega sektorja. Seveda je še danes zanimivo vprašati ljudi, kaj je socialno podjetništvo, kajti marsikdo tega ne ve oziroma si ne zna dobro predstavljati. V okviru celega mesta pa je, v kulturnem pogledu, socialno podjetništvo tudi tujek. Mislim, da številne organizacije s področja bančništva ali mariborska univerza še vedno veliko raje govorijo o pristopih zagonskih podjetij, *startupih*, o klasičnem, instantnem podjetništvu, ki temelji na tehnoloških *copy paste* modelih ali čem podobnem. Dvomim, da takšni podjetniški modeli temeljijo na dejanski kreativnosti in inovativnosti.

D: Povezovanje oz. sodelovanje z največjo občino v Podravju je bilo v zadnjih dveh letih precej neuspešno, zato razmišljamo, da bi se popolnoma odmaknili od sodelovanja z njimi, kajti preprosto se preveč ukvarjamo z njimi ter izgubljammo čas in energijo, ki bi jo koristneje uporabili za delo z našimi uporabniki, od njih pa kaj veliko nimamo. Morali bomo postati povsem neodvisni od lokalnih oblasti in za zdaj opustiti pričakovanja, da bo ta zagotavljala sredstva za sofinanciranje naših programov. Lokalne oblasti bi sicer morale biti zainteresirane, da takšne zmogljivosti, kompetence in tudi že pridobljeni finančni viri za področje socialne ekonomije, kot jih ima Tkalka s svojimi člani, uporabijo. Žal se marsikdaj dogaja nasprotno – namesto da bi strokovne naloge zaupali nam, se jih lotijo sami, kot je to v primeru Evropske prestolnice socialne ekonomije.

Prizadevali smo si postati osrednje podporno okolje za socialno podjetništvo in ne nazadnje nam je to uspelo, saj se večina tistih, ki potrebujejo strokovno podporo na področju združništva, socialnega podjetništva ipd., obrača na zadrugo Tkalka. Tudi v prihodnje bomo gradili na lastnih programih. Trenutno na področju

socialne ekonomije izvajamo tri večje projekte v skupni vrednosti približno dva milijona evrov in na tem bomo gradili tudi prihodnost Tkalke.

M: Kaj pa zakonodaja, je ta naklonjena socialnemu podjetništvu oziroma primerno urejena?

A: Z zakonodajo je podobno kot z odnosom lokalnih organov. V času, ko je zadruga Tkalka delala na področju socialnega podjetništva, se je zakonodaja šele pisala. Kolegice iz Tkalke so pri tem tudi sodelovale s konstruktivnimi pripombami. Sploh pa je bilo veliko težav glede sektorja socialne ekonomije, ki komaj nastaja, saj ne gre za neke utečene, splošno sprejete ekonomske prakse. Razvojni program na državni ravni je bil neposrečeno zastavljen in razpisi nespretno izvedeni.

M: Denar torej ni bil uspešno počrpan?

A: Natančnih podatkov nimam, vendar sem zaznal, da so se takrat ljudje, ki sicer niso imeli nobenega interesa v socialnem podjetništvu, v te zgodbe spustili, ker je to bila poslovna priložnost za pridobitev sredstev. Zelo malo je bilo podjetij, ki bi imela kakršno koli zgodovino v socialnem podjetništvu, to tudi ni bil kriterij razpisa. Razpis je bil v resnici brez pravih kriterijev in menim, da denar ni bil porabljen ciljno. Pa tudi tisti, ki so prejeli sredstva, bodo težko izpolnili tisto, kar od njih zahteva razpis.

D: V resnici se ni porabil niti tisti denar, ki je bil na državni ravni namenjen za socialno ekonomijo: od namenjenih deset milijonov evrov se je porabilo samo 2,9 milijona. V obdobju od leta 2014 do danes bi se moral izvajati strateški program vlade za področje socialne ekonomije, pa se je operativno naredilo zelo malo. Ni se vzpostavilo podporno okolje, bili so razpisi za nepovratna sredstva, a so se ta razdeljevala nespretno. Res je, iz teh sredstev je nastalo veliko novih socialnih podjetij, vendar njihova dejavnost in struktura sugerirata, da gre pogosto za socialna podjetja le »na papirju« in ne v načinu delovanja. Po mojem mnenju so številna med njimi nastala zato, da bi pridobili subvencijo v višini 20.000 evrov, in ne zato, ker njihovi ustanovitelji verjamejo v idejo socialnega podjetništva ali ker opravljajo dejavnost, ki sledi vrednotam socialnega podjetništva ali združništva. Sumim, da se je marsikatero ustanovilo izključno zaradi omenjene subvencije. Bojim se, da je/bo ta denar porabljen, potem pa je/bo dejavnost zamrla. Posledično sektor socialnega podjetništva pri nas raste zelo zelo počasi, saj ni država naredila nič konstruktivnega na tem področju.

M: Socialna podjetja morajo poleg gospodarskega učinka, torej rentabilnosti, imeti tudi druge, družbeno koristne cilje. Ko pomagate pri vzpostavljanju socialnih podjetij, koliko poudarka dajete družbenim učinkom?

A: Načeloma obstaja veliko različnih modelov, eni postavljajo ta jeziček na tehtnici bolj v eno, drugi bolj v drugo stran. Večinoma gre v našem primeru za podjetja, katerih nastanek motivira to, da odgovarjajo na neke družbene izzive in

posledično je jeziček bolj na strani družbenih učinkov. Ta podjetja se ukvarjajo na primer z demografskimi težavami, s skrbjo za starejše, s poklici, ki izginjajo. Ne gre za to, da bi delovali dobrodelno v smislu neposredne pomoči posameznikom ali zapostavljenim skupinam, ampak gre za odzive na družbene izzive.

M: Ali ste se zgledovali po kakšni podobni platformi iz drugih držav? V Tkalki ste že gostili vidnejše predstavnike mednarodnih združenih organizacij? S kom se povezujete?

A: V resnici ne. Organizacije, ki delujejo v Tkalki, so tako zelo različne, da zelo težko najdeš podobno organizacijo, ki bi združevala tako raznolike dejavnosti. Veliko bolj pa smo bili navdušeni nad samo idejo združenstva, ta je bila za nas vodilo.

D: Seveda sodelujemo z mednarodnimi mrežami in organizacijami na področju socialne ekonomije. Trenutno izvajamo dva večja projekta na področju socialne ekonomije z organizacijami in mrežami v Srednji Evropi in Podonavju. Med drugim je ena od aktivnosti projekt SENTINEL, ki prav tako poteka v sodelovanju organizacij Tkalka in je sofinanciran iz programa *Interreg Central Europe*, kot tudi vzpostavitve *Transnational Social Enterprise Advocacy Network*. CAAP na primer tesno sodeluje z najpomembnejšimi mednarodnimi združenji na področju združenstva CECOP in CICOPA Europe. V preteklosti smo pri Prizmi veliko sodelovali s partnerji iz Velike Britanije, Italije, in drugimi. Zelo zanimiv model podpore socialnemu podjetništvu smo našli v Veliki Britaniji, kjer obstaja omrežje *Social Enterprise Network*, ki deluje na območju Liverpoola. Njihov namen je krepiti socialno ekonomijo v mestu s povezovanjem civilne družbe in gibanj v smeri prepoznavnosti socialnih podjetij in njihove trajnosti ter vplivati na razvoj predvsem glede socialnih in okoljskih vidikov. Seveda ni popolnoma enakih modelov, se pa zagotovo uporabljajo njihovi pristopi k partnerskemu sodelovanju akterjev in k vzpostavljanju celovitih podpornih mrež na področju socialnega podjetništva oz. socialne ekonomije.

M: Omenili ste že, da ste od agencije Spirit dobili nagrado za najboljši prostor sodelanja v Sloveniji. Štajerska gospodarska zbornica vam je podelila tudi diplomu za družbene inovacije. Kljub temu pa hoče Mestna občina Maribor zgradbo, v kateri domujete, izprazniti in Tkalko vreči iz Tkalka. Zakaj?

A: Naša zadruga je zelo hitro postala zelo uspešna, kar je tudi nevarno, saj moraš imeti za obstanek na tej visoki ravni določeno podporno okolje. Nekdo te mora podpirati. Problem nastane, ko imaš zelo inovativen pristop. Tkalka je tako v ekonomskem kot v kulturnem pogledu nova zgodba v našem prostoru. V takih primerih se zgodi, da določeni ljudje na odločevalskih položajih preprosto ne razumejo, za kaj gre. Srečujemo se tudi z določenim odnosom do inovacij na splošno. Ljudje razumejo inovacijo v smislu izuma prenosnega telefona ali kakšnega tehničnega gizmota, ne razumejo pa inovacij v družbenih odnosih, torej kot nekaj, kar prinaša družbene spremembe. Poskus takšne inovacije razumejo malodane

kot vojno napoved, ne glede na to, da želimo s takšnimi inovacijami le izboljšati možnosti za zaposlitev mladih ali pa ponuditi nove rešitve za delovanje v mestu.

Ilustrativen je primer Fab Laba, ki je pionir v vzpostavljanju delavnic z računalniško vodenimi napravami za individualno proizvodnjo. Ministrstvo je potem, ko je spoznalo koncept, ki ga je vzpostavil in razvil Fab Lab, vložilo skoraj dva in pol milijona evrov v ureditev delavnic po šolah, kar seveda ni slabo, razvijalec koncepta, torej Fab Lab, pa ni dobil niti enega evra podpore za svoje delovanje. V takšnem okolju je zelo težko vzdrževati inovacijski zagon. Ljudje, ki delujejo iz zanosa, se brez priznanja in podpore prej ali slej utrudijo. Ta primer pa ni izjema, takšne zgodbe so bile v Tkalki pogoste.

D: Pravzaprav mislim, da nas občina ne bo izselila. Ravno ta teden smo imeli z njimi sestanek v zvezi z lokacijo za izvajanje projekta *New Generation Skills*, ki trenutno poteka v Tkalki in je tudi povezan s socialno ekonomijo. V projektu je MOM celo formalni partner. Občina je začasno privolila, da bo ta program ostal v Tkalki. Vsekakor pa mislim, da ni primerno, da se z MOM že več kot dve leti ne moremo operativno in formalno dogovoriti o upravljanju in namembnosti prostorov na Tkalskem prehodu 4 ter da informacije o potencialnem novem najemniku in posledično naši izselitvi spremljamo prek medijev. To vsekakor ni primeren način komunikacije za mesto o strateško pomembnih temah. Kljub nedavnemu sestanku z MOM še vedno ne vemo, ali je zgodba o praznjenju prostora sploh resnična ali pa gre morda za predvolilne manevre. Ne glede na izid bo v Tkalki še vedno ostal velik in nerešen infrastrukturni problem. Problem zgradbe je, da MOM kot lastnica ne opravlja svojih nalog in zgradbe ustrezno ne vzdržuje. Če želimo v njej ostati, bo morala MOM začeti izvajati svoje obveznosti, sicer bo postal položaj nevzdržen in bomo odšli sami od sebe. Rešitve kaj hitro ni mogoče pričakovati, kajti MOM nima nikakršne strategije niti o tem, kako razpolagati s svojim nepremičnim premoženjem, kaj šele strategije socialne ekonomije, čeprav nosi naslov Evropska prestolnica socialne ekonomije in je na papirju ena od njenih promotorjev.

M: Torej se je dogajalo, da so institucije, ki bi morale podpirati aktivnosti Tkalka, poskušale za svojo korist prevzemati njene koncepte in dosežke?

A: Šlo je celo tako daleč, da se je Mestna občina Maribor s Tkalkinimi aktivnostmi prijavljala na evropske razpise, pa nas niso niti obvestili. Enak poskus je bil tudi pri prostoru sodelanja. Takoj ko je bil prostor vzpostavljen v Tkalki, je zamisel poskušala posnemati Mariborska razvojna agencija in vsa podporna sredstva, ki so obstajala na državni ravni, potegniti k sebi. Kljub temu je Tkalka dobila naziv najboljšega *coworking* prostora v Sloveniji. Na dolgi rok takšne stvari izčrpajo organizacije, izčrpajo jih finančno in izčrpajo tudi ljudi, ki delujejo v njih. To ni zdravo okolje za nekoga, ki je ustvarjalen.

M: Maribor letos nosi naslov Evropska prestolnica socialne ekonomije, hkrati pa ni videti, da bi vas vključili v aktivnosti oziroma se Tkalka ne

prikazuje kot prominenten del tega naslova, kar je zanimivo, saj prav iz Tkalka prihaja velika večina aktivnosti socialne ekonomije v Mariboru.

D: Ja, večina razvojne zgodovine socialne ekonomije v Mariboru se je odvila v Tkalki in v organizacijah, ki so zdaj združene v razvojni zadrugi Tkalka. Nekje od leta 2004 se v sklopu teh organizacij delajo prvi koraki na področju socialne ekonomije v Mariboru. Evropska prestolnica socialne ekonomije pa je kot nekakšna prazna malha, brez sredstev, brez strategije, brez vizije s strani nosilca naziva, torej MOM. Sicer so nas povabili k sodelovanju in nas pozvali, da imenujemo dve osebi v programski svet, kar smo tudi naredili, ampak to je telo, ki nima neke prave razvojne smeri, ki bi omogočila preboj socialne ekonomije v mestu in regiji. Gre le za serijo posamičnih predstavitvenih dogodkov, kjer se kombinirajo predstavitve različnih že obstoječih projektov in aktivnosti, ki pri projektih že tečejo. Mislim, da gre samo za piarovsko operacijo vlade in lokalnih oblasti. Veliko akterjev socialne ekonomije se na te piarovske dogodke ne odziva. Menim, da socialnih podjetij na dogodke ni, ker jim ne prinašajo dodane vrednosti. Zakaj bi nekdo hodil na dogodek, kjer se že tretjič predstavlja ista praksa? Socialna podjetja ne potrebujejo občinskega piarja, ampak konkretno podporo, potrebujejo pomoč pri vstopu na trg, pri iskanju virov, pri čisto drugih zadevah. Na sestanku na občini sem tudi izrazila zaskrbljenost nad tem, da Maribor nosi naslov Evropske prestolnice socialne ekonomije, medtem ko občina sploh nima izdelane strategije socialne ekonomije, nima programa in še manj sredstev za to področje. To je tako, kot da bi imeli naslov Prestolnica športa, hkrati pa bi nam športna arhitektura razpadala.

M: Kljub vsem polenom pod noge pa je Tkalki vendarle uspelo obstati. Kakšni so načrti za naprej?

A: Moram reči, da so organizacije, ki sestavljajo Tkalko, trenutno zelo uspešne kar se tiče pridobivanja projektov in internega razvoja. Žal je občina stavbo namenila nekomu drugemu, če naj verjamemo dikciji uradne politike. To zadnje dejstvo še največ pove o trenutni politiki in načinu njenega delovanja.

D: Nam je sicer jasno, da v kratkem začnemo z obsežnim projektom, ki bo povezoval 11 podravske partnerske organizacije in bo tekel do leta 2021, saj smo v zadnji fazi usklajevanja investicijske dokumentacije, potrjevanja projekta na MDDSZ itn. Ni nam pa znano, kako bomo delali naprej v Mariboru.

A: Verjamem, kot pravi Duška, da bomo ustvarjali vsebine ne le za Maribor, ampak tudi za širšo regijo. Če gledam iz perspektive Maribora, vidimo tisti, ki se ukvarjamo z razvojnimi programi, da je regija ključnega pomena. Mogoče zveni kot floskula, pa ni. Tujci, ki prihajajo v Maribor, razumejo njegov regionalni potencial in ne gledajo nanj le kot na mesto. Tudi mi moramo začeti delovati v regionalnem okviru. Tkalko vidim kot eno številnih mariborskih zgodb, je pa pomembno, da se imajo mladi kam vključiti, ko pridejo z novimi idejami; da obstaja neki nastavek, ki je odsokočna deska. Starejši v nekem trenutku ne zmoremo več konceptualnih prebojev, je pa pomembno, da znamo vzgajati generacije, ki prihajajo za nami.

**PARTICIPATORNI
PRORAČUN**

**IGRA
ZA VSO
družino**

Možnost načrtovanja investicij skozi participatorni proračun spodbuja, da VSAK RAZMIŠLJA O POTREBAH V SKUPNOSTI in jih družno, skozi projekte, poskuša uresničiti – VSEM V PRID.

Odločaj o mestu-pobuda za uvedbo participatornega proračuna
www.odlocajomestu.si

**PARTICIPATORNI
PRORAČUN**

**NJEGOV
trenutek
PRIHAJA**

Danes je vsakemu jasno, da izvoljeni predstavniki ne zastopajo naših interesov. Če želimo ohraniti mesto, enostavno MORAMO PREVZETI VAJETI V SVOJE ROKE. Participatorni proračun nam daje to možnost.

Odločaj o mestu-pobuda za uvedbo participatornega proračuna
www.odlocajomestu.si